

بررسی راهکارهای پیشگیری از تعرض به کارکنان

ایمان صفراآبادی^۱

چکیده

این تحقیق با هدف شناسایی راهکارهای پیشگیری از تعرض به مأموران دریابانی هنگام انجام وظیفه و به منظور ارتقای سطح ایمنی و کاهش آسیب‌پذیری انجام شد. در این راستا محقق با طرح این سؤال که (مؤثرترین راهکارهای پیشگیری از تعرض به مأموران هنگام انجام وظیفه کدام است؟) به بررسی موضوع پرداخته است. روش پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات، بررسی اسنادی، پرسشنامه و مصاحبه با کارشناسان و کارکنان بود. جامعه نمونه شامل تعداد ۸۰ نفر از کارکنان دریابانی بوده که به طور تصادفی با استفاده از روش مورگان از کل جامعه آماری انتخاب شد. با اتکا به مبانی نظری، پرسشنامه‌ای با ۲۶ سؤال مرتبط با فرضیه تحقیق طراحی، که پس از تأیید روایی و پایایی، بین جامعه نمونه توزیع گردید. نتایج نشان داد بیشترین رتبه مربوط به راهکارهای پیشگیری وضعی از تعرض علیه مأموران دریابانی و گزینه (استفاده از تجهیزات و نیروی متناسب با نوع مأموریت و تشدید برخورد مقامات قضایی و تصویب قوانین متناسب به منظور برخورد با متخلفان و اعمال کنندگان تعرض علیه مأموران بویژه تصویب قانون به‌کارگیری سلاح متناسب با مأموریت‌های دریابانی) می‌باشد. در مجموع تأثیر کلی گزینه‌های پیشگیری وضعی (استفاده از تجهیزات و نیروی متناسب با نوع مأموریت و تشدید برخورد مقامات قضایی) بیشترین تأثیر را در پیشگیری از تعرض علیه مأموران دریابانی داشته است که مؤید فرضیه تحقیق می‌باشد.

واژگان کلیدی

ایمن‌سازی، پیشگیری از تعرض، راهکارهای پیشگیری، کارکنان دریابانی

ایمنی و پیشگیری از حوادث همواره آسانتر و کم هزینه‌تر از درمان است. در گذشته این تفکر حاکم بود که با شدت عمل و مجازات‌های سنگین می‌توان از گسترش جرم جلوگیری کرد؛ اما مطالعات دهه‌های اخیر و اطلاعات گردآوری شده از سراسر جهان، ناکامی سامانه عدالت کیفری را در حل مشکل جرم و مهار جرائم و بی‌نظمی نمایان می‌سازد. بر این اساس بار دیگر دانشمندان توجه خود را به پیشگیری از جرم معطوف کرده‌اند؛ زیرا پیشگیری بسیار آسانتر و کم هزینه‌تر از اصلاح یا درمان و مجازات است. جرم تعرض به مأموران از جمله جرائمی است که در تمامی دوره‌ها به عنوان پدیده‌ای مجرمانه مورد تنفر و انزجار بوده است و امنیت عمومی را به خطر می‌اندازد. حال با توجه به اینکه جرم تعرض به مأموران دریابانی در دو سال اخیر سیر صعودی داشته است، اگر این تعرض و اعمال خشونت در برابر حافظان نظم و امنیت یعنی مأموران دریابانی رخ دهد، قطعاً تأثیر منفی آن بر امنیت و از بین بردن احساس امنیت بسیار بیشتر خواهد بود که از خود امنیت مهمتر است؛ لذا مسئولان امنیت عمومی جامعه، که طبق قانون مسئول برقراری و حفظ نظم و امنیت جامعه در همه سطوح هستند، باید برای این امر چاره‌ای بیندیشند. قانون و ضوابط موجود، اختیارات و گستره وظایف کارکنان نیروی انتظامی را در بخشهای مختلف به صورت واضح و شفاف روشن کرده است. هر انسان هنجارمندی با توجه به همین ضوابط و قوانین و بر اساس ضرورتی که در حفظ نظم و انضباط در جامعه می‌بیند این مهم را می‌پذیرد و تأیید می‌کند؛ اما برخی اوقات دامنه و میدان فعالیت مأموران دریابانی نیروی انتظامی با توجه به جغرافیای حیطة کاری و وظایف آنها و از طرفی عدم تصریح قوانین دریایی تغییراتی داشته که در برخورد با مردم تنشهایی به وجود آورده است؛ بنابراین توجه به شناخت بسترها، تهدیدات و آسیب‌پذیریها، ضرورت برنامه ریزی برای ایجاد رفتارهای استاندارد پلیس در قالب قوانین موجود و قانون‌پذیری و تمکین شهروندان از قوانین برای استقرار نظم و امنیت همه جانبه، اجتناب ناپذیر است.

با توجه به پیامدهای منفی و زیانبار فراوانی که از نتیجه تعرض به کارکنان مرزبانی ایجاد می‌شود، این تحقیق در مرزبانی ناجا انجام شده است تا نتیجه آن در تدابیر پیشگیرانه بویژه در ایمنی و تأمین امنیت کارکنان در مأموریت‌های دریابانی سودمند باشد.

۲. بیان مسئله و ضرورت انجام پژوهش

هر سازمان و نهادی اعم از دولتی یا خصوصی برای رسیدن به اهدافی ایجاد شده است. تمام سعی و تلاش مدیران در راستای رسیدن به اهداف تعیین شده سازمان است. نیروی انسانی مهمترین رکن هر سازمان را تشکیل می‌دهد (سعادت، ۱۳۸۱، ص ۱۵۱). در هر سازمانی امنیت کارکنان و سازمان نیز از مهمترین دغدغه‌های مسئولان است؛ لذا برای حفظ کارکنان همه سازمانها نمی‌توان از یک الگو بهره‌گیری کرد. مرزبانی ناجا مأموریت ایجاد نظم و امنیت در مرزها را بر عهده دارد و کارکنان آن به دلیل حساسیت شغلی در سخت‌ترین وضعیت جغرافیایی، فرهنگی، عملیاتی و... و در معرض سختیهای متعدد و خط مقدم برخورد با جرائم و مجرمان قرار دارند، و گستره خدماتی آن نیز سرتاسر پهنه مرزهای جغرافیایی کشور را در بر می‌گیرد. واضح است که مأموران مرزبانی نیروی انتظامی هنگامی که مطابق مقررات باید وظایف خود را به نحو احسن و با قاطعیت کامل انجام دهند، این مسئله که چرا افراد به اعمال خشونت و تعرض به عنوان راهکار و روش‌هایی از موقعیت پیش آمده رو می‌آورند، قابل تأمل است. متأسفانه طی این چند سال گذشته تعرض در یگانهای مرزبانی ناجا بویژه در یگانهای دریایی که دارای وضعیت محیطی و جغرافیایی خاص هستند افزایش یافته است؛ لذا با توجه به این نکات و امعان نظر به اینکه اگر در زمینه پیشگیری از اعمال رفتارهای متعرضانه و خشونت آمیز علیه مأموران دریایی هنگام وظیفه چاره‌ای اندیشیده نشود، ممکن است بروز این نوع از رفتارها در دراز مدت به الگوی رفتاری به عادت در زمان برخورد با مأموران منجر شود؛ لذا ایجاب می‌کند در این راستا فعالیت و بررسی علمی صورت گیرد و ضمن بهره‌گیری از نتایج آن، راهکارهای مناسبی به منظور ایمنی و پیشگیری از تعرض و آسیب‌پذیری کارکنان و سازمان پیشنهاد شود؛ بنابراین این تحقیق به دنبال این است که با نگاهی آسیب شناسانه و بهره‌گیری از یافته‌های پژوهش و نظریه‌ها به شناسایی راهکارهای مؤثر پیشگیرانه از رفتارهای متعرضانه علیه مأموران دریابانی هنگام اجرای وظیفه بپردازد و به این سؤال اساسی پاسخ دهد که اصولاً بهترین راهکارهای ایمن سازی و پیشگیری از تعرض به کارکنان دریابانی در فرماندهی مرزبانی کدام است؟

۳. اهداف پژوهش

الف) هدف اصلی

بررسی و شناسایی راهکارهای پیشگیری از تعرض به مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه

ب) اهداف فرعی

- بررسی و شناسایی راهکارهای مؤثر پیشگیری اجتماعی از تعرض به مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه
- بررسی و شناسایی راهکارهای مؤثر پیشگیری وضعی از تعرض به مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه
- بررسی و شناسایی راهکارهای مؤثر پیشگیری قضایی از تعرض به مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه

۴. سؤالات پژوهش

الف) سؤال اصلی

مؤثرترین راهکارهای پیشگیری از تعرض به مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه کدام است؟

ب) سؤالات فرعی

- مؤثرترین راهکارهای پیشگیری اجتماعی از تعرض به مأموران دریابانی هنگام اجرای وظیفه چیست؟
- مؤثرترین راهکارهای پیشگیری وضعی از تعرض به مأموران دریابانی هنگام اجرای وظیفه کدام است؟
- مؤثرترین راهکارهای پیشگیری قضایی از تعرض به مأموران دریابانی هنگام اجرای وظیفه کدام است؟

۵. فرضیه پژوهش

مؤثرترین راهکارهای پیشگیری از تعرض به مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه، پیشگیریهایی وضعی است.

۶. روش پژوهش و ابزار گردآوری اطلاعات

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و روش آن، توصیفی-پیمایشی است. در زمینه ادبیات تحقیق به منظور پاسخگویی به سؤالات تحقیق از روش اسنادی و میدانی، و با بررسی آمارها و مطالعه اسنادی از ابزار پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. جامعه نمونه تعداد ۸۰ نفر از کارشناسان و مأموران پایگاه دریابانی ماهشهر بوده‌اند که از کل جامعه نمونه به طور تصادفی از روش مورگان انتخاب شده است (به منظور رعایت اصول حفاظتی از درج آمار کل جامعه آماری خودداری شده است). با اتکا به مبانی نظری، پرسشنامه‌ای با ۲۶ سؤال با طرح لیکرت مرتبط با فرضیه تحقیق طراحی، که پس از تأیید روایی و پایایی بین جامعه آماری توزیع شد و در نهایت نتایج داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. گزینه‌های پاسخ به هر سؤال از نوع ناپارامتریک و به ترتیب در پنج سطح از خیلی زیاد تا خیلی کم در نظر گرفته شده است. برای ارزیابی روایی (اعتبار) پرسشنامه اقدام به عرضه پرسشنامه به چندین نفر صاحب‌نظر و ارزیابی و تطابق نظریات آنها شد که در نهایت مشخص شد پرسشنامه از روایی و اطمینان خوبی برخوردار است.

۷. مبانی نظری پژوهش

۷-۱. تعرض^۲

تعرض در لغت به معنای حمله و دست درازی کردن، پرخاش کردن و مخالفت نمودن است (عمید حسن، ۱۳۷۲) و در اصطلاح یعنی حمله‌ور شدن و حمله‌کردن به نگیهان یا مأمور به‌طور مسلحانه یا غیرمسلحانه. تعریفی که در ناجا به آن تأکید شده و در فرهنگ سازمانی آن جا افتاده به این صورت است: به مجموعه جرائم و تخلفاتی گفته می‌شود که توسط معترضان (مجرمان، متهمان و یا بستگان آنها و...) و تمرد در زمینه اجرای مأموریت علیه کارکنان ناجا صورت می‌گیرد؛ بنابراین به هرگونه فعل از قبیل ضرب و جرح، تهدید، نافرمانی و تمرد و... که علیه کارکنان به دلیل اجرای مأموریت صورت می‌گیرد و اثر تخریبی جسمی، روانی و حیثیتی داشته باشد، تعرض گفته می‌شود.

بیشتر تعرضات با خشونت و نیز در قالب اهانت، ضرب و شتم و بعضاً ایراد خسارت به وسایل سازمانی اعم از وسایل نقلیه شناور و تجهیزات نظامی همراه است.

۷-۲. پیشگیری

مجموعه اقدامات و تدابیری که به منظور جلوگیری از هرگونه وقوع ناهنجاریها، آسیب و صدمه به مأموران صورت می‌گیرد، پیشگیری نامیده می‌شود.

پیشگیری به مجموعه وسایل و ابزارهایی اطلاق می‌شود که برای مهار بهتر بزهکاری از طریق محدود کردن یا حذف عوامل جرمزا یا از طریق اعمال مدیریت مناسب نسبت به عوامل محیط فیزیکی و محیط اجتماعی موجد فرصتهای جرم، مورد استفاده قرار می‌گیرد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳، ص ۷۴۰).

صاحب‌نظران تا کنون پیشگیری را به شیوه‌های مختلفی تقسیم کرده‌اند که رایجترین آن تقسیم پیشگیری به سه نوع اجتماعی، وضعی و قضایی است. در این پژوهش نیز با توجه به اینکه این سه نوع تقسیم‌بندی از پیشگیری مورد توجه قرار گرفته است در ادامه این بخش به توضیحاتی درباره هر سه نوع از پیشگیری پرداخته می‌شود. هر چند جرم شناسان و حقوقدانان، پیشگیریهای قضایی را جزئی از پیشگیریهای وضعی و اجتماعی می‌دانند با توجه به حساسیت و تفاوت مأموریت‌های دریایی با خشکی و با توجه به اینکه قانونگذار تعریف دقیقتری از تعرض به مأموران دریابانی نکرده و بیشتر قوانین عام است، لازم است با در نظر گرفتن ویژگی مأموریت‌های آنان و تعرضهای پیش آمده از سوی مجرمان به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گیرد.

۷-۲-۱. پیشگیری اجتماعی

تاکنون تعاریف متعددی از پیشگیری اجتماعی از جرم توسط جرم شناسان ارائه شده است. مرکز بین المللی پیشگیری از جرم، پیشگیری اجتماعی از جرم را این گونه تعریف کرده است: «هر چیزی که بزهکاری، خشونت و نا امنی را از طریق هدفگیری موفقیت آمیز علت‌های شناخته شده جرم (از طریق علمی) کاهش دهد» (محمد نسل، ۱۳۸۶، ص ۳۲).

کمسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی نیز پیشگیری اجتماعی را این گونه تعریف کرده است: «پیشگیری اجتماعی، تدابیر و روشهای آموزشی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی دولت، نهادها و سازمانهای غیر دولتی و مردمی در زمینه سالم سازی محیط اجتماعی و محیط فیزیکی برای حذف یا کاهش عوامل اجتماعی وقوع جرم است».

برخی جرم شناسان نیز معتقد هستند که در پیشگیری اجتماعی، جامعه برای «حالت‌های خطرناک و وضعیت‌های جرمزا» مقرراتی پیش بینی می‌کند که جنبه پیشگیرانه دارد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳، ص ۴۹۸). در همه این تعاریف، تغییر وضعیت اجتماعی به عنوان راهبرد اصلی پیشگیری اجتماعی شناخته شده است.

با توجه به نگرشهای متفاوت نسبت به عوامل اجتماعی جرم، تقسیم بندیهای مختلفی از پیشگیری اجتماعی ارائه شده است. از یک نظر پیشگیری اجتماعی از جرم به پنج زمینه تقسیم شده است:

- پیشگیری اوان کودکی یا پیشگیری رشدمدار
- پیشگیری از طریق رویکرد توسعه اجتماعی
- پیشگیری از طریق تمرکز بر نهادهایی مانند مدرسه یا مشاغل به جای تمرکز بر افراد
- پیشگیری از طریق انحراف مسیر بزهکاری گروه‌های در معرض خطر
- پیشگیری از طریق تغییر ارزشهای اجتماعی توسط رسانه‌های مکتوب و غیر مکتوب

با توجه با آنچه بیان شد، مسلم است بزهکاری تابع تحول در جامعه است. از این رو مشاهده می‌شود در جوامع روستایی که نظارت و کنترل اجتماعی قویتر است، بزهکاری نیز به همان اندازه ضعیفتر می‌باشد؛ زیرا در این اجتماعات علاوه بر اینکه بنیه دینی افراد و پایبندی به ارزشهای اخلاقی قویتر است، نظارت و کنترل اجتماعی نیز نقش بسیار بازدارنده‌ای در پیشگیری از جرائم دارد. در جوامع شهری افزایش نابرابریها، انواع نابسامانیهای اجتماعی و اقتصادی، بیکاری، حاشیه نشینی بخشی از مردم، ضعف امنیت مالی و حقوقی، تورم، عدم دسترسی به امکانات مساوی برای استفاده از فرصتهای آموزشی، بهداشتی و... زمینه مساعد را برای ارتکاب جرم و گسترش فعالیتهای بزهکارانه پراکنده یا سازمان یافته هموار می‌سازد؛ لذا برای پیشبرد پیشگیری اجتماعی از تعرض به مأموران با توجه به یک یا چند هدف معین، باید کارایی هر تدبیر مورد بررسی قرار گیرد تا با حداقل هزینه، بهترین نتایج به دست آید.

۷-۲-۲. پیشگیری وضعی

از پیشگیری وضعی تعاریف متعددی ارائه شده است. مرکز بین المللی پیشگیری از جرم، پیشگیری وضعی را افزایش تلاش لازم و خطر ارتکاب برای بزهکاران بالقوه از طریق اقداماتی نظیر سخت کردن هدف، کنترل دسترسی و نظارت و همچنین کاهش منافع جرم (به وسیله از دسترس خارج کردن آماج جرم و از بین بردن انگیزه‌ها)، معرفی کرده است.

برخی جرم شناسان، پیشگیری وضعی از جرم را علت شناسی جرم در خارج از شخصیت مجرم می‌دانند و معتقدند که پیشگیری وضعی، اقدامات غیر کیفری است که معادله جرم را برهم می‌زند و هزینه بزه را زیاد می‌کند به گونه‌ای که بزهکار بالقوه از ارتکاب جرم صرف نظر کند

(نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳، ص ۴۹۸)؛ به بیان دیگر در پیشگیری وضعی هدف این است که به دنبال شناخت این واقعیت باشیم که خارج از بزهکاران و محیط‌های مجرمانه، چه موقعیتهای و وضعیتهایی در ذهن آنها وسوسه ارتکاب جرم را به وجود می‌آورد تا با شناسایی آنها به پیشگیری از وقوع جرم بپردازیم (همان، ص ۸۳۲).

۷-۲-۳. پیشگیری قضایی

هر چند بعضی صاحب‌نظران پیشگیری‌های قضایی را جزئی از پیشگیری‌های وضعی و اجتماعی می‌دانند با توجه به حساسیت و تفاوت مأموریت‌های دریایی با خشکی و با توجه به اینکه قانونگذار تعریف دقیق‌تری از تعرض به مأموران دریابانی نکرده و بیشتر قوانین عام است، مختصراً به مصداق‌های آن در حقوق قضایی و کیفری ایران اشاره می‌شود:

این جرم از جرائم عمدی و مطلق است، و عنصر معنوی آن سوء نیت عام است؛ یعنی همین که کسی از روی آگاهی به موضوع، فعل مجرمانه و عمد در حین خدمت به مأمور متعرض می‌شود برای تحقق جرم کفایت می‌کند.

از لحاظ عنصر مادی از جرائم مطلق، و نوع آن فعل مثبت است و شرایط آن عبارت است از:

- مرتکب جرم: هر شخصی که شروع به اهانت، فحاشی، تمرد، ضرب و شتم مأموران هنگام اجرای وظیفه یا تخریب اموال نظامی و ... کند.
- طرف جرم: مأمور نیروی انتظامی (هنگام اجرای وظیفه)
- رفتار مجرمانه: اهانت، ضرب و شتم و به طور کلی حمله به مأمور

در حقوق کیفری نیروهای مسلح و در قانون مربوط، تنها تعرض به نگهبان جرم شناخته شده و برای آن مجازات پیش‌بینی شده است؛ اما با توجه به عناصر مادی و معنوی جرم، می‌توان تعرض به مأموران را نیز تعمیم داد و موارد مربوط را استخراج کرد.

قانونگذار در ماده ۶۰۷ تعزیرات این جرم را چنین تعریف کرده است: هر گونه حمله یا مقاومتی که با علم و آگاهی نسبت به مأموران دولت هنگام وظیفه آنان به عمل آید، تمرد به شمار می‌رود؛ به طوری که ملاحظه می‌شود قانونگذار از دو واژه حمله و مقاومت استفاده کرده است. در تبیین حمله می‌توان گفت به هر گونه فعل ارادی که به منظور ارتکاب قتل، جرح، ضرب، ترساندن از سوی فاعل صورت می‌گیرد، اطلاق می‌شود. مقاومت نیز استفاده از تواناییها و امکانات جسمی و ابزاری برای اطاعت نکردن از مأمور اجرای قانون می‌تواند معنا شود.

در ماده ۵۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ آمده است: هر نظامی هنگام خدمت یا در ارتباط با آن با علم و آگاهی در مقابل مأموران نظامی و انتظامی هنگام ادای وظیفه آنان مقاومت یا به آنان حمله نماید، متهم محسوب شده و به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

الف: تمرد با اسلحه باشد حبس از ۲ تا ۵ سال

ب: تمرد بدون سلاح باشد حبس از ۶ ماه تا ۳ سال

از مفاد این ماده قانونی متوجه می‌شویم که قانونگذار از لفظ تمرد استفاده کرده و حال سؤال این است که آیا تعرض همان تمرد است یا تعرض از مصداق‌های تمرد است یا به عکس.

به موجب ماده ۴۵ قانون مجازات نیروهای مسلح، هر نظامی هنگام خدمت یا در ارتباط با آن به نگهبان یا مراقب در رابطه با ادای وظیفه وی تعرض کند به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

الف: تعرض با سلاح باشد حبس از ۳ تا ۱۵ سال

ب: تعرض بدون سلاح باشد حبس از ۲ تا ۵ سال

و نیز در تبصره ذیل آن آورده است: چنانچه در اثر تعرض، صدمه ای به نگهبان یا مراقب وارد آید که موجب قتل یا جرح یا نقص عضو شود، مرتکب حسب مورد به قصاص یا دیه نیز محکوم می‌گردد. از این ماده چنین بر می‌آید که تعرض بدون صدمه به دلیل مخالفت با قانون و حمله به مأمور قانون صرف نظر از نتیجه مادی مجازات سنگینی دارد و این امر مبین اهمیت اجرای قانون و لزوم پرهیز از تعرض به مأمور قانون است.

در تبصره ذیل ماده ۴۳ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح در تعریف نگهبان، آمده است: نگهبان مأمور مسلحی است که مراقبت و حفاظت یک محل یا یک منطقه یا یک مقام معین به او واگذار شده باشد. طبق ماده ۷۴ آیین‌نامه پاسداری نیروهای مسلح نیز، مراقب، مأمور مسلحی است که برای بردن و آوردن زندانیان از زندانهای نظامی و کشوری به دادگاه‌های مربوط یا نقل مکان آنان از زندانی به زندان دیگر تعیین می‌شود.

به هر حال با توجه به آنچه بیان شد، حمله یا مقاومت، چه مسلحانه و چه غیر مسلحانه به هر نظامی در ارتباط با خدمت و نسبت به نگهبان یا مراقب در زمینه اجرای وظیفه وی مشمول مواد ۴۵ و ۵۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح است؛ یعنی فعل واحدی است که به عنوان تعرض به نگهبان یا مراقب یا تمرد نسبت به مأمور نظامی مسلح در حال ادای وظیفه قابل طرح است.

با رعایت ماده ۴۵ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح، مجازات تعیین شده برای مرتکبان متعرض به نگهبان یا مراقب (حبس از ۳ تا ۱۵ سال برای تعرض مسلحانه و حبس از یک تا سه سال برای تعرض بدون سلاح) شدیدتر از مجازات مقرر شده برای ترمرد در ماده ۵۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح (حبس از ۲ تا ۸ سال برای ترمرد مسلحانه یا حبس از ۶ ماه تا ۳ سال برای ترمرد بدون سلاح) است.

۳-۷. کارکنان دریابانی

برابر ماده ۹ قانون مقررات استخدامی ناجا، کارکنان به افرادی اطلاق می‌شود که برابر شرایط و مقررات این قانون به خدمت پذیرفته می‌شوند؛ لذا مأموران دریابانی افرادی هستند که پس از طی آموزشهای لازم طبق رسته‌های مرتبط در یکی از یگانهای دریایی مرزبانی ناجا مشغول خدمت هستند.

۴-۷. خشونت

با توجه به اینکه تعرض معمولاً با خشونت همراه است، لازم است درباره‌ی واژه‌ی خشونت نیز بررسی لازم به عمل آید: در علوم اجتماعی، «خشونت و پرخاشگری» به رفتاری اطلاق می‌شود که هدف آن صدمه زدن به خود و دیگران است (تبریزی، ۱۳۸۱، ص ۹۵).

برخی خشونت را واکنشی غریزی به ناکامی و رقابت برای دستیابی به منابع می‌دانند که عمدتاً از طریق برخورد بدنی تجلی می‌یابد. «اریک فروم» همه رفتارهایی را که سبب آسیب رساندن به شخص، شیء یا جانور دیگر می‌شود یا با چنین قصدی صورت گیرد، خشونت می‌نامد (فروم، ترجمه سعدالله علیزاده، ۱۹۳۱، ص ۱۴۱). اسمیت و بوند، خشونت را هر نوع رفتاری تعریف می‌کنند که به دیگری آسیب وارد می‌سازد. ارونسون، خشم و پرخاشگری را عملی می‌داند که هدفش اعمال صدمه، آسیب و رنج است (ارونسون، ترجمه حسن شکرکن، ۱۳۶۹). در تعریفی دیگر از خشونت چنین آمده است: هر نوع رفتاری که به آسیب رساندن یا اعمال صدمه به فرد دیگر معطوف است و به رغم میل وی صورت می‌گیرد (بارون^۳، ۱۹۹۴، ص ۲۱۳). فرهنگ حقوقی بلاک^۴، خشونت را استفاده نابجا، غیر قانونی و تعرض آمیز قدرت تعریف می‌کند. یک نوع آن اجبار غیر قانونی است که علیه آزادی و حقوق عمومی به کار برده می‌شود و در ارتباط با جرائم خشونت آمیز به جرائمی اشاره دارد که آثار فیزیکی یا جسمی بی‌نهایت شدیدی را دارد و این وصف به عنوان شخصیت و ساختار مجرمانه بودن این عمل، ضروری دانسته شده است؛ مانند قتل، تجاوز به عنف، کتک زدن و ... (مشروطه، ۱۳۸۸، ص ۱۸).

کاکلی، در تعریفی نسبتاً جامع از خشونت؛ آن را چنین تعریف می‌کند: خشونت به رفتاری ناظر است که با نیت تخریب اموال یا صدمه زدن به شخص دیگر انجام می‌شود و متضمن بی‌توجهی محض به سلامت دیگران و احتمالاً خود است. پیامدهای خشونت ممکن است فیزیکی یا روانشناسانه باشد. وی آن گاه در تعریف خشونت و تمایز آن از پرخاشگری به کنش فیزیکی اشاره می‌کند. خشونت، کنش فیزیکی است که با بی‌توجهی کامل به سلامت خود و دیگران یا به منظور آسیب رساندن به شخص دیگر یا تخریب داراییها انجام می‌شود.

۸. مفهوم خشونت از دیدگاه نظر سازمان بهداشت جهانی

خشونت، استفاده عمدی از نیرو یا قدرت فیزیکی یا تهدید بر خود یا شخص دیگر یا بر گروه یا اجتماع است که می‌تواند بدون صدمه باشد یا با احتمال زیاد موجب ایجاد جراحت، مرگ، صدمه‌های روحی، روانی و نقصان رشد یا محرومیت یا محدودیت شود. همان‌طور که از این تعریف درباره‌ی مفهوم خشونت پیدا است، خشونت انواع مختلفی دارد و ممکن است به گونه‌های متفاوتی روی دهد. انجمن مبارزه با آسیبهای رفتاری، خشونت را به شکل زیر تقسیم کرده است:

- خشونت فیزیکی از ضرب و جرح گرفته تا قتل
- خشونت کلامی از داد و فریاد، تحقیر کلامی و دشنام گرفته تا تهدید
- خشونت اجتماعی شامل هر گونه ایجاد محدودیت در برقراری روابط اجتماعی با افراد دیگر
- خشونت اقتصادی نظیر تخریب اموال دیگران
- خشونت نظامی شامل حمله مسلحانه به دیگران یا تهاجم نظامی به کشورهای متخاصم

^۳ . Baron

^۴ Black

۹. راهکارهای مؤثر در پیشگیری از تعرض

۱- راهکار پیشگیری اجتماعی ۲- راهکار پیشگیری وضعی ۳- راهکار پیشگیری قضایی و بررسی رابطه بین ساختار سنتی و پرخاشگری در سازمانهای دولتی شهر کرمان (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان).

۹-۱. عوامل مؤثر در پیشگیری اجتماعی

- برگزاری جلسات نوبه‌ای با هدف توجیه رسانه‌ها برای جلب مشارکت عمومی و همکاری با دریابانی و تقبیح هر نوع تعرض به مأموران به صورت مستمر از طریق مبادی ذی‌ربط در مرزبانی ناجا (مانند معاونت اجتماعی)
- تقویت و اطلاع رسانی در زمینه سامانه‌های نظارتی بر عملکرد کارکنان دریابانی مانند تلفنهای ۱۹۷ به منظور نظارت و کنترل بر عملکرد یگانهای تابع و مأموران تا رفتار خود را با موازین قانونی و شرعی تطبیق دهند.
- آشنا کردن شهروندان با حدود اختیارات مأموران دریابانی از طریق اجرای برنامه‌های آموزشی
- آموزش همگانی به منظور آشنا کردن شهروندان با حقوق شهروندی و جلوگیری از سوء استفاده مجرمان از قوانین، بویژه حقوق شهروندی و ترویج الگوهای صحیح رفتاری، چگونگی برقراری ارتباط بین شهروندان و مأموران دریابانی از طریق رسانه ملی و جراید
- ترویج فرهنگ مراجعه به دواير مشاوره و مددکاری مستقر در مراکز پایگاه‌های دریابانی
- اجرای برنامه‌های آموزشی با مشارکت چهره‌های تأثیر گذار جامعه در راستای ترویج الگوی صحیح برخورد با مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه

- تقویت سامانه ارتباطی مردم با دریابانی به منظور ارتقای جنبه‌های عاطفی روابط مأموران دریابانی با مردم از طریق رسانه‌ها
- ایجاد مراکز مشاوره‌ای برای ارائه مشاوره در زمینه‌های مختلف زندگی بدون خشونت به ساحل نشینان
- همکاری و تعامل بیشتر بین سازمانهای متولی در دریا به منظور کشف، شناسایی و مقابله با جرائم در حوزه دریا
- ساخت فیلم و... در زمینه چگونگی برخورد مناسب با مأموران دریابانی توسط مبادی ذی‌ربط در ناجا
- اطلاع رسانی همگانی درباره حمایت از مأموران دریابانی به منظور کاهش منافع جرم و ایجاد فرهنگ اعتماد بین مأموران دریابانی و شهروندان
- توجه به نیازهای مبرم اقتصادی و معیشتی مردم و برآورده کردن انتظارات و کاهش نارضایتی مردم با ایجاد وضعیت رفاهی متناسب با اجرای طرحهای اشتغالزا
- رفع معضل بیکاری ساحل نشینان با هدف کاهش رویکرد آنان به قاچاق و رفتار مجرمانه
- جلب مشارکت عمومی مردم برای همکاری با دریابانی در مقابله با جرائم مبتلابه دریا

۹-۲. عوامل مؤثر در پیشگیری وضعی

- تناسب بین مأموریتها و تعداد مأموران شرکت کننده در مأموریتهای دریابانی
- تناسب بین تجهیزات دفاعی مناسب در مأموریتها با امکانات متعرضان در مأموریتهای دریابانی
- تناسب قدرت و آمادگی جسمانی برخی از مأموران در مقایسه با متعرضان در مأموریتهای دریایی
- استفاده از تجهیزات الکترونیکی و اپتیکی مناسب به وسیله ناجا به منظور کشف رفتار مجرمانه و ثبت مستندات مصور از تعرض افراد به مأموران دریابانی
- استفاده از تجهیزات الکترونیکی مناسب توسط سازمانهای متولی دریا به منظور شناسایی رفتار غیر قانونی
- تأمین وضعیت مطلوب محیطی برای عدم تعرض علیه کارکنان دریابانی با افزایش هزینه ارتکاب تعرض علیه مأموران دریابانی (افزایش خطر دستگیری، کاهش منافع ناشی از رفتار تعرض و...)
- نظارت و کنترل مناسب بر عملکرد یگانهای تابع و مأموران و برخورد قاطع با متخلفان
- تقویت آستان تحمل مأموران دریابانی در برابر ناملایمات محیطی در مأموریتهای دریایی
- مهارت افزایی و ارتقای آموزشهای تخصصی مأموران دریابانی

- تدوین، تشریح و آموزش اختیارات و چگونگی برخورد با شهروندان و نیز رعایت حقوق شهروندان به مأموران دریابانی برای رعایت اصول قانونی، اخلاقی و شئون اسلامی
- آموزش چگونگی مدیریت و کنترل روانی افراد عصبی و خشن به مأموران دریابانی با هدف استاندارد سازی رفتار
- تقویت قدرت تمایز متهمان از سایر مراجعان و آموزش چگونگی برخورد متناسب با هر یک از آنها به مأموران دریابانی
- تهیه و ابلاغ طرحهای پیشگیری مناسب یگانی در جهت پیشگیری از تعرض به مأموران با توجه به جغرافیای جرم و نوع متهمان و ارائه اطلاعات کافی درباره موقعیت جغرافیایی و فرهنگی هر منطقه قبل از اعزام کارکنان به مأموریت
- تمرین طرحهای دفاعی به کارکنان ویژه مقابله با متعرضان از سواحل و دریا

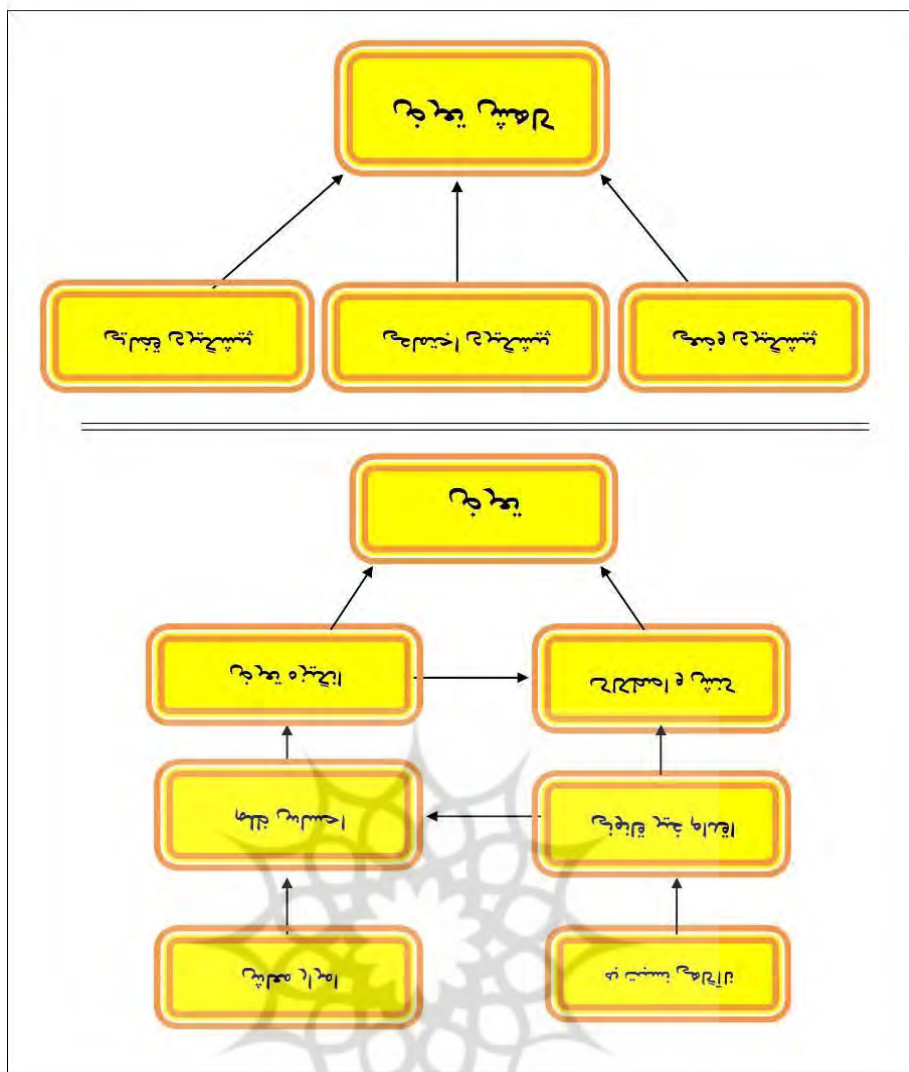
۹-۳. عوامل مؤثر در پیشگیری قضایی

- تشدید مجازات قضایی با استنادات قانونی در برخورد با متعرضان به مأموران دریابانی و جلوگیری از جری شدن متعرضان به مأموران مرزبانی ناجا
- تقویت جایگاه اقدامات کارکنان دریابانی در مراجع قضایی با هدف جلب حمایت دستگاه قضایی برای پشتیبانی بیشتر از کارکنان
- تدوین و تصویب قوانین متناسب برای برخورد قاطع - منطقی، اسلامی و قانونی با متخلفان بویژه قوانین جدید و صریح در مأموریتهای دریابانی
- ارتقای دانش حقوقی شهروندان نسبت به مصداقهای جرائم قاچاق و وظایف قانونی دریابانی
- تقویت تعامل و هماهنگی با محاکم قضایی به منظور تسریع در فرایند رسیدگی به پروندههای اتهامی متعرضان و ارتقای هزینههای ارتکاب بزه
- برگزاری کلاسهای آگاه سازی کارکنان با حضور قضات محترم دستگاه قضایی
- تقویت ادارات حقوقی مرزبانی ناجا برای پشتیبانی از کارکنان خدوم که در مظان اتهام ناروا در برابر مأموریتهای قانونی قرار می گیرند.
- آموزش قانون به کارگیری سلاح به منظور استفاده بجا از سلاح در رویارویی با متعرضان
- شرکت دادن قضات محترم دستگاههای قضایی در مأموریتهای دریابانی با هدف ارائه مستندات کافی و اقناع کننده به آنان هنگام رویارویی با افراد متجاسر و متعرضان به مأموران دریابانی
- بازنگری در قوانین نامناسب مربوط به قاچاق کالا که زمینههای درگیری و اصطکاک بین شهروندان و مأموران دریابانی را فراهم می آورد.

۱۰. الگوی مفهومی (براساس الگوی ارونسون، الیوت (۱۳۶۹))

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل (۱): الگوی مفهومی پژوهش بازاریابی

۱۱. یافته‌های پژوهش

با توجه به یافته‌های برخاسته از سؤالیهای تحقیق، مهمترین و مؤثرترین راهکارهای پیشگیری، شامل راهکارهای پیشگیرانه اجتماعی، وضعی و قضایی در کاهش تعرض علیه مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه به شرح زیر است:

۱- مهمترین و مؤثرترین راهکار در پیشگیری اجتماعی برای کاهش تعرض علیه مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه کدام است؟ جدول شماره (۱) نشاندهنده نظر پاسخ دهندگان درباره میزان تأثیر راهکارهای پیشگیری اجتماعی از تعرض علیه مأموران دریابانی است. به منظور روشن شدن وضعیت تفاوت و هم‌چنین رتبه‌بندی و اولویت سؤالیها از آزمون فریدمن در این جدول استفاده شده است. میانگین عوامل جدول نشان می‌دهد که بیشترین رتبه به گزینه «آموزش و اطلاع رسانی در جهت آشنا کردن شهروندان و اطلاع رسانی درباره حدود اختیارات مأموران دریابانی از طریق رسانه‌ها» مربوط است.

۲- مهمترین و مؤثرترین راهکار در پیشگیری وضعی برای کاهش تعرض علیه مأموران دریابانی هنگام اجرای وظیفه کدام است؟ جدول شماره (۲) نشاندهنده نظر پاسخ دهندگان درباره میزان تأثیر راهکارهای پیشگیری وضعی از تعرض علیه مأموران دریابانی است. به منظور روشن شدن وضعیت تفاوت و هم‌چنین رتبه‌بندی و اولویت سؤالات از آزمون فریدمن در جدول استفاده شده است. میانگین مؤلفه‌های عوامل جدول نشان می‌دهد که بیشترین رتبه به گزینه تناسب بین مأموریتها و تعداد مأموران شرکت کننده در مأموریت‌های دریابانی مربوط است.

۳- مهمترین و مؤثرترین راهکار در پیشگیری قضایی برای کاهش تعرض علیه مأموران دریابانی هنگام ادای وظیفه کدام است؟ جدول شماره (۳) نشاندهنده نظر پاسخ دهندگان درباره میزان تأثیر راهکارهای پیشگیری قضایی از تعرض علیه مأموران دریابانی است. به منظور روشن شدن وضعیت تفاوت و همچنین ترتیب و اولویت سؤالات از آزمون فریدمن در جدول نشان داده شده است. میانگین عوامل در جدول نشان می‌دهد که بیشترین رتبه به گزینه تشدید مجازات قضایی با استنادات قانونی در برخورد با متعرضان علیه مأموران دریابانی و جلوگیری از جری شدن متعرضان به مأموران مرزبانی دریابانی ناجا مربوط است.

جدول (۱) آزمون همبستگی اسپریمن و رتبه بندی فریدمن در عوامل پیشگیری اجتماعی

رتبه فریدمن	رتبه	خی دو	سطح معنی داری	میزان همبستگی	عوامل	ردیف
۱۲/۷۷	۷۴/۰۶	۰/۰۰۰	۰/۶۴۲	۰/۶۴۲	برگزاری جلسات نوبه‌ای با هدف توجیه رسانه‌ها برای جلب مشارکت عمومی با دریابانی به صورت مستمر از طریق مبادی ذی ربط در مرزبانی ناجا (مانند معاونت اجتماعی و ارشاد)	۱
۱۱/۸۶	۸۳/۰۶	۰/۰۰۰	۰/۵۸۸	۰/۵۸۸	تقویت و اطلاع رسانی درباره سامانه‌های نظارتی بر عملکرد کارکنان دریایی مانند تلفنهای ۱۹۷ به منظور نظارت و کنترل بر عملکرد یگانهای تابع و مأموران	۲
۱۵/۴۴	۱۱۶/۲۰	۰/۰۰۰	۰/۴۴۸	۰/۴۴۸	آموزش و اطلاع رسانی در جهت آشنا کردن شهروندان و اطلاع رسانی درباره حدود اختیارات مأموران دریابانی از طریق رسانه‌ها	۳
۱۳/۰۴	۴۳/۷۶	۰/۰۰۰	۰/۵۲۵	۰/۵۲۵	رواج فرهنگ مراجعه به دواير مشاوره و مددکاری مستقر در مراکز پایگاه‌های دریابانی	۴
۱۱/۳۵	۴۵/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۵۷۶	۰/۵۷۶	اجرای برنامه‌های آموزشی با مشارکت چهره‌های تأثیر گذار جامعه در راستای ترویج الگوی صحیح برخورد با مأموران دریایی هنگام ادای وظیفه	۵
۱۲/۸۳	۹۸/۷۳	۰/۰۰۰	۰/۵۲۱	۰/۵۲۱	تقویت سامانه ارتباطی مردم با دریابانی با تقویت جنبه عاطفی روابط مأموران دریایی با مردم از طریق رسانه‌ها	۶
۱۲/۸۹	۸۰/۸۶	۰/۰۰۰	۰/۶۰۵	۰/۶۰۵	ایجاد مراکز مشاوره‌ای برای ارائه مشاوره در زمینه‌های مختلف زندگی به مرز نشینان سواحل دریایی	۷
۱۲/۴۴	۱۲۱/۸۰	۰/۰۰۰	۰/۴۶۳	۰/۴۶۳	همکاری و تعامل بیشتر سازمانهای متولی در دریا به منظور شناسایی و کشف موارد خلاف	۸
۱۲/۸۳	۹۸/۷۳	۰/۰۰۰	۰/۵۲۱	۰/۵۲۱	ساخت فیلم، بازیهای رایانه‌ای، انیمیشن و... در زمینه چگونگی برخورد مناسب با مأموران دریایی توسط مبادی ذی ربط در ناجا	۹
۱۲/۸۰	۹۷/۲۰	۰/۰۰۰	۰/۵۲۵	۰/۵۲۵	اطلاع رسانی همگانی درباره حمایت از مأموران دریایی به منظور کاهش منافع جرم و ایجاد فرهنگ اعتماد به مأموران دریایی بین شهروندان و ترویج آن	۱۰
۱۲/۸۹	۹۸/۷۵	۰/۰۰۰	۰/۵۸۱	۰/۵۸۱	توجه به نیازهای اقتصادی مردم با ایجاد وضعیت رفاهی متناسب و اجرای طرحهای اشتغال زایی برای فراهم کردن نیازها و رفع مشکل بیکاری از سوی مبادی ذی ربط در دولت	۱۱

جدول (۲): آزمون همبستگی و رتبه بندی فریدمن در عوامل پیشگیری وضعی

رتبه فریدمن	رتبه	خی دو	سطح معنی داری	میزان همبستگی	عوامل	ردیف
۱۶/۷۹	۱۷۰/۸۶	۰/۰۰۰	۰/۳۹۰	۰/۳۹۰	تناسب بین مأموریتها و تعداد مأموران شرکت کننده در مأموریتهای دریابانی	۱

۱۶/۲۳	۱۲۸/۹۳	۰/۰۰۰	۰/۴۶۰	تناسب بین تجهیزات دفاعی متناسب با امکانات متعرضان در مأموریت‌های دریابانی	۲
۱۵/۶۱	۱۱۷/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۵۹۰	تناسب آمادگی و قدرت جسمانی برخی از مأموران در رویارویی با افراد متمرّد و متعرض در مأموریت‌های دریایی	۳
۱۳/۴۹	۱۱۴/۰۶	۰/۰۰۰	۰/۲۸۲	استفاده از تجهیزات الکترونیکی مناسب توسط ناجا به منظور اعمال غیر قانونی و ثبت مستندات مصور از تعرض افراد به مأموران	۴
۱۲/۵۴	۸۳/۷۳	۰/۰۰۰	۰/۵۸۲	استفاده از تجهیزات الکترونیکی مناسب توسط سازمان‌های متولی دریا به منظور شناسایی موارد غیرقانونی	۵
۱۴/۹۳	۱۱۳/۴۶	۰/۰۰۰	۰/۵۲۰	تأمین وضعیت مطلوب محیطی برای عدم اعمال تعرض علیه کارکنان دریابانی با افزایش هزینه ارتکاب تعرض علیه مأموران دریایی (افزایش خطر دستگیری، کاهش منافع ناشی از اعمال تعرض و...)	۵
۱۳/۳۷	۹۶/۴۶۷	۰/۰۰۰	۰/۵۶۵	نظارت و کنترل مناسب بر عملکرد یگان‌های تابع و مأموران و برخورد قاطع با متخلفان	۶
۱۱/۶۶	۲۹/۸۹	۰/۰۰۰	۰/۶۸۴	مهارت افزایی و ارتقای آموزش‌های تخصصی مأموران دریایی	۷
۱۳/۲۹	۷۴/۷۳	۰/۰۰۰	۰/۵۹۸	تدوین، تشریح و آموزش اختیارات و چگونگی برخورد با شهروندان کارکنان دریایی و نیز حقوق شهروندان به مأموران دریایی برای رعایت اصول قانونی و اخلاقی و شئون اسلامی	۸

جدول (۳): آزمون همبستگی اسپریمن و رتبه‌بندی فریدمن در عوامل پیشگیری قضایی

رتبه فریدمن	رتبه	میزان همبستگی	سطح معنی داری	عوامل	ردیف
۱۶/۰۴	۱۰۷/۶۶	۰/۰۰۰	۰/۳۸۴	تشدید مجازات قضایی با استنادات قانونی در برخورد با متعرضان به مأموران دریایی و جلوگیری از جری شدن آنان به مأموران دریابانی مرزبانی ناجا	۱
۱۵/۴۸	۸۴/۸۲	۰/۰۰۰	۰/۴۸۹	تدوین و تصویب قوانین جدید به منظور برخورد با متعرضان به مأموران دریابانی به ویژه قانون به کارگیری سلاح متناسب با مأموریت‌های دریابانی	۲
۱۴/۳۶	۹۱/۹۷	۰/۰۰۰	۰/۵۱۷	تقویت جایگاه اقدامات کارکنان دریایی در مراجع قضایی و جلب حمایت دستگاه قضایی از طریق تعامل در راستای اجرای بهینه وظایف	۳
۱۲/۶۰	۱۲۶/۳۳	۰/۰۰۰	۰/۴۶۳	تقویت ادارات حقوقی مرزبانی ناجا	۴
۱۲/۹۴	۳۱/۴۹	۰/۰۰۰	۰/۶۴۱	برگزاری کلاس‌های آگاه‌سازی کارکنان با حضور قضات محترم دستگاه قضایی	۵

۱۲. نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌ها:

- از بین راهکارهای پیشگیری اجتماعی از تعرض علیه مأموران دریابانی، بیشترین رتبه به گزینه آشنا کردن شهروندان و اطلاع رسانی دربارهٔ حدود اختیارات مأموران دریایی از طریق رسانه‌ها مربوط است.

- از بین راهکارهای پیشگیری وضعی از تعرض علیه مأموران دریابانی بیشترین رتبه به گزینه «تناسب بین مأموریتها و تعداد مأموران شرکت کننده در مأموریت دریایی و در تقدم دوم تجهیزات دفاعی مأموران با امکانات معترضان در مأموریتهای دریابانی» مربوط است.
  - از بین راهکارهای پیشگیری قضایی از تعرض علیه مأموران دریابانی بیشترین رتبه به گزینه «تشدید مجازات در تقدم بعدی تدوین و تصویب قوانین متناسب به منظور برخورد با متخلفان و اعمال کنندگان تعرض علیه مأموران بویژه تصویب قانون به کارگیری سلاح متناسب با مأموریتهای دریابانی و تشدید برخوردهای مقام قضایی» مربوط است.
- با نگرش به یافته‌های پژوهش در مجموع، تأثیر گزینه‌های پیشگیری وضعی یعنی «تناسب بین مأموریتها و تعداد مأموران شرکت کننده در مأموریتهای دریابانی با احراز رتبه ۱۶/۷۹» و «تناسب بین تجهیزات دفاعی مأموران با امکانات معترضان در مأموریتهای دریابانی با احراز رتبه ۱۶/۲۲» دارای بیشترین تأثیر در پیشگیری از تعرض علیه مأموران دریابانی بوده که مؤید تأیید فرضیه پژوهش است.
- تأیید فرضیه تحقیق این دلالت مهم را دارد که یگانهای دریابانی فرماندهی مرزبانی ناجا با هدف بازدارندگی و ایجاد مصونیت در مقابله با ترمرد و تعرض متخلفان و قاچاقچیان در مأموریتهای دریابانی اولاً باید بین استعداد نیروی انسانی خود با متمردان و معترضان تناسب ایجاد کنند و ثانیاً خود را به آخرین و به روزترین تجهیزات ضد اغتشاش و ضد تعرض مجهز کنند تا از هر گونه آسیب پذیری در امان بمانند و مأموریتها را در پناه قانون با اقتدار و موفقیت به سرانجام مطلوب برسانند.
- در مقدم بعدی تأثیر گزینه پیشگیری قضایی یعنی «تشدید مجازات قضایی در برخورد با معترضان به مأموران دریابانی با هدف جلوگیری از جری شدن آنان» دارای بیشترین تأثیر در پیشگیری از ترمرد و تعرض علیه مأموران است که می‌باید فرماندهی مرزبانی ناجا با ایجاد تعامل سازنده بین فرماندهی مرزبانی ناجا و مقامات محترم قضایی زمینه و بستر لازم را برای تنویر افکار آنان در جهت برخورد قاطع و پشیمان کننده با معترضان به مأموران فراهم آورد و در تقدم بعدی با تدوین و تصویب قوانین متناسب با مأموریتهای دریابانی بویژه اوضاع حاکم در دریا از جمله تلاطم دریا هنگام تیراندازی، قانون به کارگیری سلاح ویژه مأموریتهای دریایی و وجهه همت خود قرار دهد. از جمله موارد دیگری که براساس یافته های تحقیق و البته بندهای آن باید در دستور کار فرماندهی مرزبانی ناجا در ارتباط با مأموریتهای دریابانی قرار گیرد، شامل ارتقای آمادگی و قدرت جسمانی مأموران برای رویارویی اصولی با افراد متعرض و متمرمد، آموزش همگانی و اطلاع رسانی در جهت آشنا کردن شهروندان با حقوق شهروندی و حدود اختیارات مأموران و جلوگیری از سوء استفاده مجرمان از قوانین بویژه حقوق شهروندی و ترویج الگوهای صحیح رفتاری، چگونگی برقراری ارتباط و همکاری بین شهروندان و مأموران دریابانی از طریق رسانه ملی، تقویت جایگاه و منزلت اجتماعی کارکنان دریابانی نزد افکار عمومی و مراجع قضایی به منظور جلب حمایت و پشتیبانی آنان از مأموران، تأمین وضعیت مطلوب محیطی برای قبیح دانستن تعرض به مأموران دولتی و هم‌چنین افزایش هزینه ارتکاب ترمرد و تعرض برای متمرمدان و استاندارد سازی رفتار مأموران دریابانی در قالب قوانین و موازین الهی است. رسیدن نیل به این اصل و اهداف، اگر چه مدت مدیدی زمان لازم دارد تا نتیجه مطلوب به دست آید، اثری بس ماندگار و بازتاب شایسته‌ای از حیث مقبولیت عملکرد کارکنان و مشروعیت برای سازمان را رقم می‌زند و خود به خود کاهش تنش بین شهروندان و کارکنان را در پی دارد. هم‌چنین علاوه بر این مطالب بر مبنای نتایج و پژوهشهای میدانی درباره راهکارهای پیشگیری از اعمال تعرض علیه مأموران دریابانی باید این موارد مورد توجه قرار گیرد: ۱- اجرای بهینه قوانین ۲- برخورد قاطع با مجرمان و متخلفان و ریشه کنی جرم و هنجار شکنی ۳- گسترش آرامش روانی و احساس امنیت اجتماعی ۴- حفظ روحیه و انگیزه مأموران دریابانی ۵- افزایش بهره‌وری سازمان و در نهایت با هدف کاهش میزان تعرض به مأموران و از بین بردن کارکردهای منفی این پدیده زیانبار پژوهشهای ویژه‌ای در سه حوزه (فردی- سازمانی- برون سازمانی) صورت گیرد.
- آنچه مسلم است کارکنان ناجا و مأموران دریابانی برای تأمین نفع شخصی با مجرمان و متهمان درگیر نمی‌شوند؛ بلکه هدف آنان اجرای قانون و مبارزه با جرم و تخلف است که جامعه از آن بهره‌مند می‌شود؛ بنابراین همه تلاشها به منظور حفظ امنیت و منافع عمومی است و همگان بویژه مسئولان ناجا و مقامات قضایی باید بر مبنای قانون و مصالح کشور از کارکنان دفاع کنند. البته این به مفهوم چشم پوشی از تخلفات احتمالی کارکنان نیست؛ زیرا در وهله اول همه به اطاعت از قانون ملزم هستند و هیچ عذر و بهانه‌ای رافع این مسئولیت نیست. دوم اینکه چنانچه مأموریتهای تنشزا که زمینه ساز بحران است، بخوبی مدیریت شود و در اجرای آن از کارکنان مجرب، صبور، بردبار و شجاع و هم‌چنین از اهرمهای قانونی در برخورد با معترضان به کارکنان بخوبی استفاده شود، تا حد زیادی می‌توان از وقوع تعرضهای افسارگسیخته پیشگیری کرد؛ بنابراین ظرفیت سازی در کارکنان، بویژه آنان که در مأموریتهای پرتنش شرکت دارند از ضرورتهای سازمانی است. البته حمایت همه جانبه از کارکنانی که به دلیل اجرای صحیح مأموریت قانونی خود مورد تعرض قرار گرفته‌اند، نباید فراموش شود.

۱۳. پیشنهادها

با توجه به نتایج کلی پژوهش و براساس امتیازات عوامل توسط هر دو گروه پاسخ دهنده به پرسشنامه می‌توان چنین نتیجه گرفت که راهکارهای پیشگیرانه سازمانی بیشتر مورد توجه پاسخ دهندگان بوده و به عبارتی دیگر از نظر آنان راهکارهای پیشگیرانه سازمانی مؤثرتر از راهکارهای پیشگیرانه برون سازمان تلقی شده است (هرچند تفاوت خیلی چشمگیر نیست).

با توجه به این مطالب و در راستای پیشگیری از تعرض علیه مأموران دریابانی می‌توان راهکارهای پیشنهادی زیر را مورد توجه قرار داد:

- تلاش به منظور افزایش آگاهی و اطلاع رسانی دقیق به مردم درباره حقوق و وظایف متقابل شهروندان و مأموران دریابانی نسبت به یکدیگر و حفظ حقوق مردم از طریق احترام متقابل در عین برخورد قاطعانه و سریع و بموقع با عاملان جرم و تخلف
- توجیه و آموزش فرماندهان برای دقت در تناسب بین مأموریتها با تعداد مأموران شرکت کننده و برخورداری از تجهیزات دفاعی مناسب و آمادگی جسمانی مأموران در مأموریتهای دریابانی و تهیه و ابلاغ طرحهای پیشگیری مناسب یگانی در جهت پیشگیری از تعرض به مأموران با توجه به جغرافیای جرم و نوع متهمان و کسب اطلاعات کافی درباره موقعیت جغرافیایی و فرهنگی منطقه قبل از اعزام کارکنان به مأموریت از نیازهای اساسی به شمار می‌آید.

- توجه به آموزش چگونگی برخورد با شهروندان و ارتقای آموزشهای تخصصی و مهارت افزایی و آموزش حقوق شهروندی به مأموران دریابانی برای رعایت اصول قانونی، اخلاقی و شئون اسلامی

- تدوین، تشریح و آموزش اختیارات مأموران دریابانی و چگونگی اجرای قواعد برخورد با قاچاقچیان و متهمان بویژه به کارگیری سلاح در مأموریتهای دریابانی با مد نظر قرار دادن اصول حقوق شهروندی و مفاد قوانین و استنادات قانونی در برخورد با متعرضان به مأموران دریابانی
- برگزاری جلسات نوبه‌ای و توجیه رسانه‌ها به صورت مستمر از طریق مبادی ذی‌ربط در مرزبانی ناجا (مانند معاونت اجتماعی و ارشاد) برای آشنا کردن شهروندان با حدود اختیارات مأموران دریابانی

- تعامل با دستگاه قضایی به منظور تسریع در رسیدگی به پرونده‌های اتهامی و تشدید مجازات قضایی با استنادات قانونی برای جلوگیری از جری شدن متعرضان

- تقویت سامانه‌های نظارت بر عملکرد کارکنان دریابانی و هم‌چنین نظارت و کنترل مناسب بر عملکرد یگانهای تابع

- تقویت سامانه ارتباطی مردم با دریابانی به منظور ترویج الگوهای صحیح رفتاری، چگونگی برقراری ارتباط بین شهروندان و مأموران دریابانی از طریق سازمانهای مرتبط و رسانه ملی

- توجه نهادهای مربوط به نیازهای اقتصادی و معیشتی مردم و اجرای طرحهای اشتغالزا با هدف دوری مردم از رفتار مجرمانه بویژه قاچاق کالا

- افرادی که رفتاری جامعه پسند و منطقی با مأموران دریابانی داشته‌اند، شناسایی، و نسبت به تشویق آنها از بُعد اجتماعی اقدام شود.

- اجرای برنامه‌های انگیزشی به منظور تقویت روحی مأموران دریابانی که در محیط‌های سخت و وضعیت نامطلوب محیطی به ادای وظیفه مشغول هستند از سوی مبادی ذی‌ربط.

- ایجاد مراکز مشاوره‌ای در مراکز پایگاه‌های دریابانی برای ارائه مشورت در زمینه‌های مختلف زندگی شخصی و اجتماعی و جلب مشارکت آنان در همکاری با مرزبانی

فهرست منابع

- عمید حسن (۱۳۷۲). فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات ابن سینا
- ارونسون، الیوت (۱۳۶۹). روانشناسان اجتماعی، ترجمه حسن شکر کن، انتشارات رشد.
- انجمن مبارزه با آسیب‌های رفتاری (۱۳۸۴). تعرض (جزوه درسی).
- تبریزی، محسن (۱۳۸۱). سیری در مفاهیم و نظریه‌های تعرض، نشریه علوم اجتماعی، بهار و تابستان ۱۳۸۱.
- سعادت، اسفندیار (۱۳۸۱). مدیریت منابع انسانی، تهران: انتشارات سمت.
- فروم، اریک (۱۳۹۱). هنر عشق ورزیدن، ترجمه سعدالله علیزاده، نشر گلشایی.
- محمد نسل، غلامرضا (۱۳۸۶). پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، ش ۵.

- مشروطه، بتول (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین ساختار سنتی و پرخاشگری در سازمانهای دولتی شهر کرمان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان.
- نجفی ابرندآبادی (۱۳۸۳). علی حسین، مباحثی در علوم جنایی، به کوشش شهرام ابراهیمی.

- Baron (۱۹۹۴). "The social psychology of organizations and inequality." *Social Psychology Quarterly* ۵۷ (September): ۱۹۰-۹۰۹

